

Sygn. akt I ACa 1543/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 marca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grzegorz Krężolek
Sędziowie:	SSA Marek Boniecki (spr.) SSA Paweł Czepiel
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Zaczyk

po rozpoznaniu w dniu 21 marca 2017 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa T. M.

przeciwko M. E. i B. G.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 12 maja 2016 r. sygn. akt I C 2243/14

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz każdego z pozwanych kwoty po 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

SSA Marek Boniecki SSA Grzegorz Krężolek SSA Paweł Czepiel

Sygn. akt I ACa 1543/16

Uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 21 marca 2017 r.

Powód T. M. wniósł o zasądzenie od M. E. i B. G. kwoty 200 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 czerwca 2011 r. tytułem zwrotu ceny zapłaconej pozwany przez poprzednika prawnego powoda w związku z zawartą umową przedwstępłą sprzedaży nieruchomości i niedojściem do skutku umowy przyrzeczonej.

Pozwani nieśli o oddalenie powództwa, zarzucając nieważność umowy cesji pomiędzy M. C. (1) a K. P. (1), który zbył następnie wierzycelność na rzecz powoda, jako zawartej po zajęciu wierzycelności oraz podnosząc zarzut potrącenia nabytej przez nich wierzycelności M. S. (1) wobec M. C. (1) z wierzycelnością dochodzoną pozwem.

Wyrokiem z dnia 12 maja 2016 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny szczegółowo zaprezentowany w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, z którego to uzasadnienia wynika, że w dniu 21 maja 2010 r. M. C. (1) oraz pozwani zawarli przedwstępną umowę sprzedaży. Na mocy tej umowy pozwani otrzymali 200.000 zł. Analogiczną umowę pozwani zawarli z M. S. (1). Również od M. S. (1) otrzymali 200.000 zł. M. S. (1) i M. C. (1) mieli otrzymać nieruchomości w udziałach po 1/2 części. Na dzień zawierania umowy pozwani nie mieli dokumentu potwierdzającego własność nieruchomości. Toczyło się postępowanie o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości. M. C. (1) i M. S. (1) mieli pokryć koszty tego postępowania po połowie. Przy tej umowie i w późniejszych działaniach B. G. reprezentowała brata M. E.. Nie doszło do zawarcia umowy sprzedaży pomiędzy M. C. (1) a pozwanymi. Pozwani nie zwrócili M. C. (1) 200.000 zł. W dniach 12 kwietnia 2011 r., 28 kwietnia 2011 r., 13 czerwca 2011 r., 23 września 2011 r. K. P. (1) wszczął przeciwko M. C. (1) cztery postępowania egzekucyjne przed komornikiem sądowym. Pismem z dnia 11 października 2011 r. komornik dokonał zajęcia wierzycelności M. C. (1) względem pozwanych. B. G. została o tym powiadomiona w dniu 18 października 2011 r., a M. E. dzień później. Zajęcie zostało dokonane we wszystkich sprawach. Postępowania egzekucyjne zakończyły się postanowieniami o umorzeniu z 27 lutego 2014 r., 28 maja 2014 r., 4 czerwca 2014 r., 2 czerwca 2015 r., wobec bezskuteczności egzekucji. Na podstawie ugody datowanej dnia 12 września 2013 r. T. C. przeniósł na rzecz K. P. (1) wierzycelność w stosunku do pozwanych o zwrot kwoty 200.000 zł. Na podstawie umowy datowanej na ten sam dzień K. P. (1) przeniósł ww. wierzycelność na rzecz powoda. Pismem z dnia 13 marca 2014 r. powód wezwał pozwanych do zapłaty kwoty 200.000 zł. W piśmie wskazał, że działa jako pełnomocnik K. P. (1), który nabył wierzycelność od M. C. (1).

W załączeniu przesłał tylko pełnomocnictwo. B. G. otrzymała pismo w dniu 14 marca 2014 r. Przed otrzymaniem pisma w marcu 2014 r., ale już po dokonaniu cesji na rzecz powoda, powód był u pozwanej. Nie informował jej jednak o dokonanej cesji i nie pokazywał dokumentów, z których wynikać miał przelew wierzycelności. O przelewie wierzycelności pozwani dowiedzieli się dopiero z pozwu, który M. E. otrzymał 23 lutego 2015 r., a B. G. 25 lutego 2015 r. Wtedy też po raz pierwszy zobaczyli dokumenty, z których ten przelew wynika. W dniu 29 czerwca 2012 r. pozwani zawarli przedwstępną umowę sprzedaży z M. S. (1). W dniu 10 października 2013 r. M. S. (1) przeniósł na pozwanych wierzycelność w wysokości 200.000 zł, jaka mu przysługiwała w stosunku do M. C. (1) na podstawie postanowienia z dnia 10 czerwca 2013 r. wydanego przez Sąd Rejonowy dla W.w W. (sygn. akt I Ns 501/12). Pozwani potrącenia wierzycelności dokonali dopiero w odpowiedzi na pozew. Również dopiero wtedy przedstawili dokumenty o przelewie wierzycelności. M. S. (1) pozwem z dnia 4 sierpnia 2011 r. wystąpił przeciwko M. Z. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną w stosunku do jego wierzycelności względem M. C. (1),

a wynikającej z postanowienia z dnia 10 czerwca 2013 r. wydanego przez Sąd Rejonowy dla W.w W. (sygn. akt I Ns 501/12). Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 18 września 2013 r. oddalił powództwo wobec niewykazania niewypłacalności dłużnika. Apelacja M. S. (1) została oddalona.

W ustalonym przez siebie stanie faktycznym, po dokonaniu analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego, Sąd Okręgowy uznał powództwo za niezasadne. Nie podzielił przy tym zarzutu braku legitymacji czynnej w związku z nieważnością umowy cesji na podst. art. 885 k.p.c. w związku z art. 902 k.p.c. W dniu zawarcia umowy przeniesienia wierzycelności przez M. C. (1) na rzecz K. P. (1) oraz w dniu zawarcia umowy przeniesienia wierzycelności przez K. P. (1) na rzecz powoda wierzycelność M. C. (1) względem pozwanych była zajęta w ramach postępowań egzekucyjnych prowadzonych z wniosku K. P. (1) przeciwko M. C. (1). Zdaniem Sądu Okręgowego, jakkolwiek wykładnia literalna art. 885 k.p.c. nakazywałaby uznanie umowy cesji za nieważną, to jednak cel tego unormowania, którym jest ochrona wierzyciela egzekwującego, wnioskowi takiemu się sprzeciwia. Jednocześnie w ocenie Sądu pierwszej instancji pozwani dokonali skutecznego w kontekście art. 513 §1 i 2 k.c. potrącenia z dochodzoną pozwem wierzycelnością przysługującą im względem M. C. (1) wierzycelności, którą nabyli od M. S. (1).

Za irrelevantną uznał Sąd okoliczność wystąpienia przez M. S. (1) ze skargą pauliańską w celu ochrony wierzytelności, którą zbył.

Wyrok powyższy zaskarżył w całości apelacją powód, wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie powództwa, ewentualnie uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Apelujący zarzucił naruszenie: 1) art. 328 §2 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia wyroku w sposób ograniczający możliwość dokonania kontroli instancyjnej wyroku,

w wyniku pominięcia w uzasadnieniu wyroku podniesionej przez powoda okoliczności dotyczącej nieskuteczności podniesionego przez pozwanych zarzutu potrącenia, z uwagi na dyspozycję art. 504 k.c., w sytuacji gdy wierzytelność została zajęta przez osobę trzecią

a dłużnicy (pozwani) stali się wierzycielami swojego wierzyciela dopiero po dniu dokonania zajęcia; 2) przepisów prawa materialnego: a) art. 504 k.c. – poprzez jego niezastosowanie prowadzące do uznania za skuteczne umorzenia dochodzonej pozwem wierzytelności

w wyniku podniesionego przez pozwanych zarzutu potrącenia, w sytuacji gdy wierzytelność została zajęta przez osobę trzecią a dłużnicy (pozwani) stali się wierzycielami swojego wierzyciela dopiero po dniu dokonania zajęcia; b) art. 5 k.c. – poprzez jego niezastosowanie prowadzące do uwzględnienia podniesionego przez pozwanych zarzutu potrącenia wierzytelności dochodzonej przez powoda, w sytuacji gdy z okoliczności przedmiotowej sprawy wynika, że stanowiło to nadużycie prawa podmiotowego i było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, gdyż miało na celu udaremnienie egzekucji; c) art. 58 k.c. w zw.

z art. 885 i art. 902 k.p.c. – przez ich niezastosowanie, polegające na uwzględnieniu zarzutu potrącenia wierzytelności dochodzonej od pozwanych przez powoda z wierzytelnością wzajemną, nabytą przez pozwanych na podstawie czynności prawnej sprzecznej z ustawą lub mającej na celu obejście ustawy.

W odpowiedzi na apelację pozwani wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż Sąd Okręgowy prawidłowo,

z poszanowaniem reguł wyrażonych w przepisie art. 233 §1 k.p.c. ustalił stan faktyczny sprawy, co sprawiło, że Sąd Apelacyjny przyjął go za własny. Co także istotne, ustalenia stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku nie stały się przedmiotem zarzutów apelacji.

Sąd Okręgowy nie naruszył prawa procesowego w sposób istotny dla rozstrzygnięcia. Zgodnie z utrwaloną już linią orzecniczą Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, zarzut obrazy art. 328 §2 k.p.c. może zostać uznany za uzasadniony jedynie w przypadkach wyjątkowych, kiedy treść uzasadnienia całkowicie uniemożliwia sądowi drugiej instancji dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia (por. m.in. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 września 2016 r., V ACa 39/16). Taki wypadek w rozpoznawanej sprawie nie zachodzi. Jakkolwiek bowiem w istocie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie sposób doszukać się wywodów odnośnie do podniesionego zarzutu naruszenia art. 504 k.c., to niewątpliwie kwestia skuteczności zarzutu potrącenia była przedmiotem rozważań Sądu Okręgowego, a niekompletność wyvodu w tym zakresie, nie uniemożliwia w żadnym wypadku przeprowadzenia kontroli instancyjnej.

Nietrafiony okazał się również zarzut naruszenia art. 504 k.c. W rozpoznawanej sprawie niesporne było, że wierzytelność przysługująca M. C. (1) względem pozwanych zajęta została przez komornika 11 października 2011 r., natomiast pozwani nabyli wierzytelność przeciwko M. C. (1) dopiero w dniu 10 października 2013 r. Zatem literalnie dłużnik (pozwani) stali się wierzycielami swojego wierzyciela (M. C.) już po zajęciu wierzytelności przysługującej przeciwko nim. Nie może budzić jednak żadnych wątpliwości, że celem uregulowania zawartego w art. 504 k.c. jest ochrona wierzyciela egzekwującego przed usunięciem z majątku dłużnika składnika majątkowego

w postaci wierzytelności przysługującej dłużnikowi egzekwowanemu. Wyłączenie potrącenia z uwagi na zajęcie wierzytelności egzekwowanej będzie zatem stanowiło przeszkodę do dokonania potrącenia, jeżeli z uwagi na toczące się postępowanie egzekucyjne zachodzi konieczność ochrony wierzyciela, który jest uczestnikiem tego postępowania, w którym dochodzi do zajęcia. W rozpoznawanej sprawie K. P. (1) w momencie nabywania wierzytelności przeciwnej przez pozwanych, a przede wszystkim składania przez nich oświadczenia o potrąceniu, ochrony jako wierzyciel egzekwujący nie potrzebował. W dniu 12 września 2013 r. nabył bowiem egzekwowaną i zajętą wierzytelność od dłużnika. Z tym momentem nie mógł już zatem egzekwować zajętej wierzytelności jako swojej. Skoro tak, nie mógł również korzystać z ochrony wynikającej z zajęcia wierzytelności. Zauważyć przy tym należy, że niezwłoczne zawiadomienie pozwanych o dokonanym przelewie uniemożliwiłoby im skorzystanie z uprawnienia przewidzianego w art. 513 §2 k.c. Sam zatem fakt, że sporna wierzytelność była formalnie przedmiotem zajęcia, nie wyłączał możliwości dokonania jej potrącenia, skoro nie mogła już zostać wyegzekwowana. Nota bene, w dniu składania oświadczenia o potrąceniu, tj. 9 marca 2015 r. (data odpowiedzi na pozew), toczyło się wyłącznie jedno postępowanie egzekucyjne, w którym dokonano zajęcia (KM 5175/11). Pozostałe zostały umorzone. Z kolei postępowanie w sprawie KM 5175/11 umorzone zostało w dniu 2 czerwca 2015 r., a zatem w toku niniejszego procesu, podczas którego zarzut potrącenia był konsekwentnie podtrzymywany.

Gdyby nawet przyjąć koncepcję forsowaną przez powoda, że zajęcie wierzytelności, przy spełnieniu przesłanek z art. 504 k.c., wyłącza jej potrącenie w każdym wypadku, a zatem niezależnie od konieczności zapewnienia ochrony wierzycielowi egzekwującemu, ten sam sposób wykładni należałoby konsekwentnie zastosować do przepisów art. 885 k.p.c. w zw. z art. 902 k.p.c., których rola w postępowaniu egzekucyjnym jest zbliżona. W takim jednak wypadku konieczne byłoby uznanie, że umowy przeniesienia wierzytelności między M. C. a K. P. oraz między K. P. a powodem są nieważne, a co za tym idzie, skarżącemu nie przysługuje legitymacja czynna do dochodzenia wierzytelności od pozwanych.

Za nietrafiony uznać należało również zarzut naruszenia art. 5 k.c. Przede wszystkim zauważyć wypada, że apelujący nie wskazuje, jakie zasady współżycia społecznego zostały naruszone przez pozwanych na skutek złożenia oświadczenia o potrąceniu. W dacie nabywania wierzytelności od M. S. pozwani nie wiedzieli, że wierzytelność M. C. względem nich została zbyta. Nie ma nic nagannego w tym, że postanowili, że swój dług względem M. C. zaspokoją poprzez dokonanie potrącenia, albowiem jest to sposób dopuszczalny przez prawo. Nie ma tutaj znaczenia fakt, że wierzytelność

M. C. była przedmiotem postępowania egzekucyjnego. Przede wszystkim to M. C., którego pozwani uważali za swojego wierzyciela, był dłużnikiem egzekwowanym, a zatem trudno mówić w takim wypadku o działaniu w celu udaremnienia egzekucji. Nie sposób także uczynić skutecznego argumentu z faktu, że w rezultacie nienależnie uiszczona przez M. C. cena nabycia nieruchomości nie została mu zwrócona. Pamiętać bowiem trzeba, że na skutek potrącenia M. C. miał zostać zwolniony z obowiązku zapłaty wynikającego z prawomocnego orzeczenia sądowego, którego dobrowolnie nie wypełnił. Jeszcze raz podkreślić należy, że w świadomości pozwanych, to M. C. był ich wierzycielem.

Za oczywiste chybiony uznać także należało zarzut naruszenia art. 58 k.c. w zw. z art. 885 k.p.c. i w zw. z art. 902 k.p.c. Przede wszystkim podnieść trzeba, że wierzytelność

M. S., która została przedstawiona do potrącenia, nie była przedmiotem zajęcia, a więc przewidziany w ww. przepisach zakaz nie miał do niej zastosowania. Nie ma też dowodów na to, że pozwani nabyli wierzytelność M. S. w celu dokonania potrącenia z zajętej wierzytelnością M. C.. Gdyby bowiem M. C. nie zbył swojej wierzytelności na rzecz wierzyciela egzekwującego, pozwani nie mogliby dokonać potrącenia z uwagi na zakaz przewidziany w art. 504 k.c. Pozwani w chwili nabywania wierzytelności M. S. nie wiedzieli z kolei, że wierzytelność M. C. została zbyta, a zatem nie mogli działać w celu potrącenia wierzytelności, albowiem w okolicznościach faktycznych, które obejmowali swoją świadomością, potrącenie takie było niedopuszczalne w tym momencie.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną. Sąd nie znalazł podstaw do uwzględnienia wniosku

o zawieszenie postępowania do czasu zakończenia postępowania karnego zainicjowanego na skutek dokonanego przez powoda zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez M. S., które miało polegać na złożeniu fałszywych zeznań w sprawie o podział majątku spółki cywilnej. W ocenie Sądu Apelacyjnego z uwagi na dalece pośredni związek między oboma postępowaniami, trudno jest mówić o prejudycjalnym charakterze postępowania karnego w rozumieniu art. 177 §1 pkt 4 k.p.c.

Za podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego, które po stronie pozwanych ograniczyły się do wynagrodzenia radcy prawnego przyjęto art. 98 §1 k.p.c.

w zw. z art. 391 §1 k.p.c. oraz §2 pkt 6 w zw. z §10 ust. 1 pkt 2 i w zw. z §21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804)

SSA Marek Boniecki SSA Grzegorz Krężolek SSA Paweł Czepiel